

*„Az emberekről szólnak embereknek. Csikorgó
átkok, kapjakok erőre! Talán a szélnek szólnak
egyelőre, de lesz idő, hogy minden
embereknek.” (Nadányi Zoltán: Az átkok
könyvéből)*

A Berettyó folyó eredése, mellékvizei

Eredése, lefolyása:

A Réz-hegység keleti, délkeleti határán számos apró ér fakad, amely egyesülve a belefolyó Barculuj-ormon (643 m) és a Keleti Gyálu-Márén (665-607 m) számos forrásból eredő, kisebb patakká összeszedődő folyásokkal. Észak felé haladva a Dobrej hegyet (587 m) közrefogva ennek északi lejtője tövében egyesültek erősebb, itt már a Berettyó nevet viselő patakká.

Ez már felveszi a Dobrej alatt nyugat-északnyugatra fordulva a Ponor, és a Secatura (773 m) közötti északkeletre tekintő lejtőjének számos ágból eredő patakját, a Topliczát, amely Magyar-Valkónál ér ki a széles völgybe. Lejjebb belefolyik a Nagy-patak, a Jázi-patak, majd északi irányba fordulva jut el Szilágy-Nagyfaluig. Ettől kezdve elmarad tőle a „patak” elnevezés, és mint Berettyó folyó névvel illetik.

A Réz-hegység északi lejtőjéről érkező jelentékenyebb patakokat véve fel éri el Márkaszéket. A Curat hegyet (361 m) nagy kanyarodásokkal megkerüli. A Cocale (394 m), a Papur (330 m) hegyeknek lejtői között magának szűk medret vájva éri el Széplakot (ma Berettyószéplak).

Innen északi irányba halad Bályokig. Ezt folytatva Száldobágy, Déda, Bártfalva mellett északnyugatra fordulva, Kohányon és Ábrányon át éri el Margittát. Itt iránya átkanyarodik Szalárdig, ahonnan nyugatra térve Kis-Márja (ma Kismárja) felé csakhamar kiér a dombos vidékből, és Berettyóújfalun át délnyugat irányban Szeghalom alatt ömlik bele a Sebes-Körösbe. A Berettyó folyót hajdan Túr néven is nevezték.

Mellékvizei:

- a) Kis-Körös (Kis-Kerezs): Sebes-Körösből szakadt ki, Váncsodnál folyt a Berettyóba.
- b) *Kálló* (régén Hornosnak nevezték): A Berettyóból Esztárnál szakadt ki, két ágra vált, majd a Berettyóba folyt vissza.
- c) Ölyvös (valaha folyó volt): Bihari-hegységről lefolyó patakok, egyéb erekből fakad. Furta határában folyik a Kutasba.
- d) Kutas (folyó volt): Sz. Jánosnál jött ki a Körösből, két ágra szakadva Komádinál a Körössel, Csökmő határában a Berettyóval egyesül.